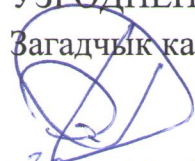

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыка-культурнай спадчыны

УЗГОДНЕНА

Загадчык кафедры

Д.В. Герасіме́нак

«30» чэрвеня 2023 г.

УЗГОДНЕНА

Дэкан факультэта

Ю.М. Галкоўская

«30» чэрвеня 2023 г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

ТЭОРЫЯ І ПРАКТЫКА ЭКСКУРСІЙНАЙ РАБОТЫ

для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай
спадчыны (па напрамках)

Складальнік: Лупашка І.Г., дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны

Разгледжана і зацверджана на пасяджэнні Савета факультэта
інфармацыйна-дакументных камунікацый

« » 20 г., пратакол №

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Навукова-метадычны савет установы «Музей «Замкавы комплекс «Мір»;

А.А.Іназемцава, намеснік дырэктара па творчай дзейнасці ўстановы культуры «Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь», кандыдат мастацтвазнаўства

ЗМЕСТ

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	4
2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	7
2.1 План-канспект лекцый	7
3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	12
3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў	12
4 РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	16
4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў	16
4.2 Пытанні для экзамена	16
5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ	18
5.1 Тэматычны план	18
5.2 Асноўная літаратура	20
5.3 Дадатковая літаратура	20

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

У сучасных умовах значная ўвага надаецца развіццю музейнай справы і культурна-пазнавальнага турызму. Экскурсія з'яўляецца эфектыўным камунікатыўным і інфармацыйным сродкам, дзякуючы чаму з'яўляецца адным з асноўных складнікаў культурна-адукацыйнай дзейнасці музея і шырока выкарыстоўваецца ў сферы турысцкай індустрыі. Запатрабаванасць у кваліфікаваных спецыялістах у сферы экскурсійных паслуг пацвярджае думку аб тым, што тэорыя і практыка экскурсійнай справы неабходна вучыцца прафесійна. Такія абставіны робяць дысцыпліну «Тэорыя і практыка экскурсійнай работы» надзвычай актуальнай і важнай у працэсе падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне музейнай справы і турызму.

Праграма і вучэбна-метадычны комплекс вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя і практыка экскурсійнай работы» прызначаны для студэнтаў спецыяльнасці «Музейная справа і ахова гісторыка-культурная спадчыны» (па напрамках).

Вучэбная дысцыпліна «Тэорыя і практыка экскурсійнай работы» непасрэдна звязаны з шэрагам музейнаўчых і турысцкіх («Гісторыя музейнай справы», «Ахова гісторыка-культурнай справы», «Турыстычны патэнцыял Беларусі» і інш.) і агульнагістарычных вучэбных дысцыплін («Гісторыя Беларусі») і інш.

Мэтай вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца азнаямленне з тэорыяй і практыкай экскурсійнай работы, фарміраванне ведаў і практычных навыкаў, неабходных для распрацоўкі, арганізацыі і правядзення экскурсій.

У адпаведнасці з мэтай вызначаны наступныя задачы:

- азнаямленне студэнтаў з асноўнымі палажэннямі тэорыі экскурсійнай работы;
- фарміраванне дакладнага ўяўлення аб метадыцы арганізацыі і правядзення экскурсіі;
- фарміраванне прафесійных навыкаў экскурсавода;
- вывучэнне айчыннай практыкі падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне экскурсазнаўства;
- азнаямленне з асноўнымі экскурсійна-турысцкімі маршрутамі Беларусі.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнты павінны ведаць:

- тэарэтычныя аспекты экскурсійнай работы;
- метадычныя аспекты экскурсійнай работы;
- асновы экскурсійнага майстэрства;

– змест экскурсійнай работы музея і турыстычных устаноў, якія займаюцца экскурсійнай дзейнасцю.

Студэнты павінны ўмець:

– выкарыстоўваць асноўныя паняцці, тэрміны, фактычны матэрыял і атрыманыя навыкі ў музейнай і пазамузейнай дзейнасці;

– вызначаць эфектыўную метадку правядзення экскурсіі з улікам дыферэнцыраванага падыходу да экскурсійнага абслугоўвання;

– распрацоўваць экскурсіі разнастайнай тэматыкі (падрыхтаваць тэкст экскурсіі, распрацаваць тэхналагічную карту экскурсіі);

– аналізаваць праслуханыя экскурсіі.

Зместам вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя і практыка экскурсійнай работы» прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый у адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках):

БПК-5 – валодаць сучаснымі метадыкамі вывучэння, актуалізацыі і інтэрпрэтацыі матэрыяльнай і нематэрыяльнай культурнай спадчыны;

СК-8 – Выкарыстоўваць сучасныя веды аб культуры і тэндэнцыях яе развіцця ў музейнай, турыстычнай і менеджэрскай дзейнасці, ахове культурнай спадчыны, навыкі педагагічнага і аратарскага майстэрства ў яе інтэрпрэтацыі.

Вучэбна-метадычны комплекс і праграма вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя і практыка экскурсійнай работы» распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі іншых вучэбных дысцыплін, якія выкладаюцца на кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства («Гісторыя музейнай справы», «Ахова гісторыка-культурнай спадчыны», «Тэорыя і гісторыя культуры» і інш.).

Актывізацыі самастойнай работы студэнтаў у накірунку пошуку і выкарыстання ведаў, атрымання самастойнага вопыта вырашэння задач садзейнічаюць такія дзейсныя педагагічныя метадыкі і тэхналогіі, як:

- гісторыка-тэматычны падыход;
- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- праектныя тэхналогіі;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, дыялогі, абмен думкамі і інш.);
- метады аналізу канкрэтных сітуацый.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы, метады малых груп.

Усяго па вучэбнай дысцыпліне вучэбным планам прадугледжана 120 гадзін, з іх 60 – аўдыторных (40 – лекцыйных, 20 – семінарскіх).

Вучэбная дысцыпліна вывучаецца студэнтамі на III курсе ў форме лекцыйных і семінарскіх заняткаў. Рэкамендаваная форма кантролю –экзамен.

2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 План-канспект лекцый

Уводзіны

Змест і месца дысцыпліны «Тэорыя і практыка экскурсійнай работы» ў сістэме падрыхтоўкі па спецыяльнасці «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны». Мэты і задачы курса. Агляд літаратуры па курсе. Структура курса. Характарыстыка раздзелаў. Формы і метады аўдыторнай работы. Формы кантролю.

Раздзел I Асновы экскурсійнай работы

Тэма 1 Асноўныя этапы развіцця экскурсійнай дзейнасці

Асноўныя этапы развіцця экскурсійнай дзейнасці: дарэвалюцыйны, савецкі, постсавецкі.

Дарэвалюцыйны этап. Зараджэнне экскурсійнай дзейнасці. Цесная ўзаемасувязь экскурсійнай і адукацыйнай дзейнасці. Вучэбныя і школьныя экскурсіі. Стварэнне і дзейнасць першых экскурсійных устаноў. Першыя выданні па экскурсійнай дзейнасці.

Савецкі этап. Станаўленне савецкай экскурсійнай справы. Асноўныя перыяды: 1917–1930; 1930–1945; 1945–1980. Характарыстыка асноўных перыядаў савецкага этапу. Вядомыя педагогі і метадысты экскурсійнай справы, іх роля ў развіцці тэорыі і практыкі экскурсійнай работы. Узаемасувязь развіцця экскурсійнай справы і краязнаўчага руху. Роля краязнаўчых арганізацый. Роля прафсаюзаў у развіцці экскурсійнай справы. Развіццё сеткі турыстычна-экскурсійных устаноў. Пашырэнне тэматыкі экскурсій. Роля экскурсій у пасляваенныя гады, іх тэматычная накіраванасць. Дыферэнцыраваны падыход у экскурсійным абслугоўванні. Развіццё тэорыі і метадыкі экскурсійнай дзейнасці.

Постсавецкі этап. Крызіс у развіцці экскурсійнай справы.

Станаўленне экскурсійнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь. Увага дзяржавы да праблем турыстычна-экскурсійнай дзейнасці. Дакументы, якія рэгулююць турыстычна-экскурсійную дзейнасць у Рэспубліцы Беларусь.

Тэма 2 Экскурсія і яе сутнасць

Розныя падыходы да вызначэння экскурсіі. Экскурсія як від дзейнасці. Экскурсія як форма зносін. Асноўныя функцыі экскурсіі. Прыкметы экскурсіі:

працягласць у часе; наяўнасць экскурсійнай групы і экскурсавода; паказ экскурсійных аб'ектаў, першаснасць зрокавага ўспрымання; падпарадкаванне паказу аб'ектаў вызначанай тэматыцы. Патрабаванні да экскурсіі: паўната і дакладнасць матэрыялу, цэласнасць і завершанасць кампазіцыі, задавальненне запатрабаванняў экскурсантаў і інш.

Тэма 3 Класіфікацыя экскурсій

Агульныя прынцыпы класіфікацыі. Класіфікацыя экскурсій па змесце. Класіфікацыя па складзе ўдзельнікаў экскурсійнай групы. Класіфікацыя па месцы правядзення экскурсіі. Класіфікацыя па спосабе руху. Класіфікацыя па форме правядзення.

Значэнне класіфікацыі. Выкарыстанне класіфікацыйных прыкмет пры арганізацыі і правядзенні экскурсій.

Тэма 4 Тэхналогія падрыхтоўкі экскурсіі

Асноўныя этапы падрыхтоўкі экскурсіі, іх паслядоўнасць і ўзаемасувязь.

Вызначэнне мэт і задач экскурсіі. Выбар тэмы і назвы экскурсіі. Адбор літаратуры і складанне бібліяграфіі. Вызначэнне іншых крыніц экскурсійнага матэрыялу: вивучэнне архіўных матэрыялаў, азнаямленне з экспазіцыямі і фондамі музеяў.

Адбор і вивучэнне экскурсійных аб'ектаў. Класіфікацыя аб'ектаў паказу. Крытэрыі адбору аб'ектаў паказу. Складанне картэк экскурсійных аб'ектаў.

Складанне маршруту экскурсіі. Абход (аб'езд) маршруту экскурсіі.

Падрыхтоўка тэксту экскурсіі. Патрабаванні да тэксту экскурсіі. Кантрольны і індывідуальны тэкст экскурсіі.

Камплектаванне «партфеля экскурсавода», яго змест і прызначэнне.

Вызначэнне метадычных прыёмаў і тэхнікі правядзення экскурсіі.

Складанне тэхналагічнай карты (метадычнай распрацоўкі) экскурсіі. Структура і афармленне тэхналагічнай карты.

Складанне індывідуальнага тэксту экскурсіі.

Прыём і зацвярджэнне экскурсіі. Правядзенне пробнай экскурсіі.

Падрыхтоўка экскурсавода да правядзення распрацаванай экскурсіі.

Тэма 5 Методыка правядзення экскурсіі

Экскурсійная методыка, яе патрабаванні. Тэматычная адпаведнасць экскурсійных аб'ектаў. Лагічная паслядоўнасць паказу аб'ектаў, лагічныя

пераходы. Бесперапыннасьць экскурсіі. Прынцыпы ўзаемадзеяння паказу і расказу. Цэласнасьць экскурсіі.

Метадычныя прыёмы правядзення экскурсіі. Паказ і расказ.

Экскурсійны паказ аб'ектаў. Метадычныя прыёмы паказу: папярэдні агляд, экскурсійны аналіз, зрокавая рэканструкцыя, лакалізацыя падзей, зрокавае параўнанне і інш. Метадычныя прыёмы паказу наглядных дапаможнікаў. Сродкі паказу экскурсійных аб'ектаў.

Экскурсійны расказ. Асноўныя патрабаванні да экскурсійнага расказу: тэматычная накіраванасць, дакладнасць, лаканічнасьць, даступнасць і інш. Метадычныя прыёмы расказу: экскурсійная даведка, апісанне, тлумачэнне, каментарый, цытаванне, літаратурны мантаж.

Асаблівыя прыёмы правядзення экскурсіі: сустрэча з цікавымі людзьмі, выкарыстанне элементарнага рытуалу, актывізацыя пазнавальнай дзейнасці экскурсантаў і інш.

Тэма 6 Тэхніка правядзення экскурсіі

Асноўныя патрабаванні да тэхнікі правядзення экскурсіі. Знаёмства экскурсавода з групай. Перамяшчэнне экскурсантаў. Тэмп руху. Размяшчэнне экскурсійнай групы і экскурсавода пры паказе аб'екта. Час правядзення экскурсіі, неабходнасць захавання рэгламенту. Асаблівасці правядзення транспартнай экскурсіі. Пытанні экскурсантаў. Паўзы падчас экскурсіі. Тэхнічныя сродкі забеспячэння экскурсійнага працэсу. Працягласць экскурсіі. Патрабаванні да маршруту экскурсіі. Уздзеянне на экскурсійны працэс знешніх фактараў.

Тэма 7 Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення розных відаў экскурсій

Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення аглядных шматпланавых экскурсій.

Тэматычныя экскурсіі (гістарычныя, архітэктурна-горадабудаўнічыя, мастацтвазнаўчыя, літаратурныя, прыродазнаўчыя і інш.), асаблівасці іх падрыхтоўкі і правядзення.

Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення вытворчых, загарадных экскурсій.

Музейныя экскурсіі, іх сутнасць, спецыфіка, асаблівасці правядзення. Экскурсіі ў музеях-сядзібах і музеях-запаведніках.

Камбініраваныя экскурсіі.

Раздел II Асноўныя кірункі ўдасканалення экскурсійнай дзейнасці

Тэма 8 Прафесійныя і асабістыя якасці экскурсавода

Асаблівасці прафесіі экскурсавода. Асоба экскурсавода: задаткі і здольнасці, характар і тэмперамент. Прафесійнае майстэрства экскурсавода. Мова экскурсавода. Культура і тэхніка мовы. Стыль паводзін і манеры экскурсавода.

Удасканаленне прафесійнага майстэрства экскурсавода. Самаадукацыя. Спецыялізацыя.

Тэма 9 Арганізацыя і змест работы экскурсавода

Арганізацыя работы экскурсавода. Планаванне работы, асноўныя службовыя абавязкі экскурсавода. Кантроль за работай экскурсавода. Падбор кадраў. Падрыхтоўка экскурсаводаў.

Тэма 10 Дыферэнцыраваны падыход да экскурсійнага абслугоўвання

Паняцце экскурсійнага абслугоўвання. Экскурсія як паслуга. Якасць і культура абслугоўвання.

Сутнасць дыферэнцыраванага падыходу да экскурсійнага абслугоўвання. Экскурсійная аўдыторыя. Дыферэнцыяцыя экскурсантаў. Віды фарміравання экскурсійных груп.

Падрыхтоўка і правядзенне экскурсій з улікам запатрабаванняў, інтарэсаў, узроўню падрыхтоўкі і іншых асаблівасцей экскурсантаў. Стварэнне некалькіх варыянтаў экскурсіі на адну тэму для розных экскурсійных груп.

Спецыфіка падрыхтоўкі, арганізацыі і правядзення экскурсій для дзяцей, моладзі, дарослых.

Асаблівасці падрыхтоўкі, арганізацыі і правядзення экскурсій для замежных турыстаў.

Спецыфіка падрыхтоўкі, арганізацыі і правядзення экскурсій для людзей з псіхафізічнымі асаблівасцямі.

Арганізацыя індывідуальнага экскурсійнага абслугоўвання.

Вывучэнне попыту ў галіне экскурсійнага абслугоўвання.

Тэма 11. Спецыфіка арганізацыі і планавання экскурсійнай работы ў музеі

Экскурсія як асноўная форма культурна-адукацыйнай дзейнасці музея. Арганізацыя экскурсійнай работы ў музеі. Структурныя падраздзяленні музея, якія займаюцца арганізацыяй і правядзеннем экскурсій. Узаемадзеянне музея і турыстычных фірм. Уключэнне музеяў у турыстычныя маршруты.

Тэма 12. Экскурсійная работа ў турызме

Арганізацыя экскурсійнай работы ў турыстычна-экскурсійных установах. Экскурсійнае бюро, яго структура і кадры: арганізатары экскурсій, кіраўнікі турысцкіх груп, экскурсаводы (гіды).

Метадычная работа. Метадычны савет, метадычныя секцыі экскурсаводаў.

Комплексны падыход да стварэння турысцка-экскурсійнага прадукту.

3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў

Семінарскія заняткі разлічаны на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай, рабіць неабходныя нататкі, імкнуцца да сварэння пэўных абагульненняў на падставе набытага фактычнага матэрыялу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, выкананне пісьмовых заданняў па асобных раздзелах дысцыпліны (складанне карткі аб’екта паказу, запаўненне карткі праслухоўвання экскурсіі), вусны адказ у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме, творчыя заданні ў ходзе самастойнай кіруемай работы студэнтаў (стварэнне электронных прэзентацый, відэаэкскурсій і інш.).

Семінарскія заняткі 1

Экскурсія і яе сутнасць

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць падрыхтоўку і абмеркаванне паведамленняў па наступных пытаннях:

1. Розныя падыходы да вызначэння экскурсіі.
2. Асноўныя функцыі экскурсіі.
3. Прыкметы экскурсіі.
4. Патрабаванні да экскурсіі.

Семінарскія заняткі 2

Класіфікацыя экскурсій

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць падрыхтоўку і абмеркаванне паведамленняў па наступных пытаннях:

1. Класіфікацыя экскурсій па змесце.
2. Класіфікацыя па складзе ўдзельнікаў экскурсійнай групы.
3. Класіфікацыя па месцы правядзення экскурсіі.
4. Класіфікацыя па спосабе руху.
5. Класіфікацыя па форме правядзення.
6. Новыя формы экскурсій (агляд айчынных і замежных прапаноў паводле інтэрнэт-крыніц).

Семінарскія заняткі 3

Тэхналогія падрыхтоўкі экскурсіі

Семінар праходзіць у аўдыторыі ў форме завочнай экскурсіі (відэаэкскурсіі). Кожная група (3 – 5 чал.) рыхтуе экскурсію па сваёй тэматыцы (адпаведна асноўным тэхналагічным этапам), суправаджае яе відэарадам, які аформлены ў выглядзе прэзентацыі ў праграме Microsoft Power Point. Працягласць відэаэкскурсіі – 15 хвілін.

Магчымыя тэмы для відэаэкскурсіі:

1. Плошча Незалежнасці.
2. Кастрычніцкая плошча і Аляксандраўскі сквер.
3. Вузы г.Мінска.
4. БДУ культуры і мастацтваў.
5. Паркі і сады г.Мінска.
6. Гісторыя пр-та Незалежнасці.
7. Траецкае прадмесце.
8. Мінск спартыўны.
9. Мінск навуковы.
10. Мінск тэатральны.
11. Іншая тэма па выбары студэнтаў.

Альтэрнатыўны варыянт правядзення семінара – у выглядзе гарадской вучэбнай экскурсіі, ці заграднай экскурсіі.

Семінарскія заняткі 4, 5

Методыка правядзення экскурсіі

Семінары праходзяць у выглядзе выязных практычных заняткаў у музейных установах г.Мінска.

Заданне. Праслухаць экскурсію ў адной з музейных устаноў г.Мінска і запоўніць картку праслухоўвання. Правесці абмеркаванне экскурсіі (змест, тэхніка правядзення, культура мовы, недахопы і інш.).

Картка праслухоўвання экскурсіі (узор)

Назва экскурсіі.

Від экскурсіі.

Працягласць экскурсіі.

Змест экскурсіі: адпаведнасць пастаўленай мэце, напоўненасць экскурсіі, абагульненні па падтэмах і інш.

Методыка правядзення экскурсіі: структура экскурсіі, размеркаванне часу па падтэмах, кантакт экскурсавода з групай, лагічныя пераходы,

метадычныя прыёмы паказу і расказу, наглядныя матэрыялы з «партфеля экскурсавода», якія былі выкарыстаны на экскурсіі.

Тэхніка правядзення экскурсіі: выбар месца для агляду, размяшчэнне групы, адказы на пытанні і інш.

Культура мовы экскурсавода: дакладнасць, лагічнасць, вобразнасць, эмацыянальнасць і г.д.

Вынікі праслухоўвання, парады экскурсаводу.

Прозвішча, імя студэнта, які склаў картку.

Семінарскія заняткі 6

Тэхніка правядзення экскурсіі

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць падрыхтоўку і абмеркаванне паведамленняў па наступных пытаннях:

1. Асноўныя патрабаванні да тэхнікі правядзення экскурсіі.
2. Узаемазносінны экскурсавода з групай падчас экскурсіі.
3. Асаблівасці тэхнікі правядзення транспартнай экскурсіі.
4. Тэхнічныя сродкі забеспячэння экскурсійнага працэсу.
5. Працягласць і маршрут экскурсіі.
6. Уздзеянне на экскурсійны працэс знешніх фактараў.

Семінарскія заняткі 7

Тэхніка правядзення экскурсіі

Семінар праходзіць у выглядзе практыкума, на якім студэнты замацоўваюць атрыманыя тэарэтычныя веды на практыцы і адпрацоўваюць тэхніку правядзення экскурсіі на экспазіцыі БДУКМ ці ў музеях горада.

Семінарскія заняткі 8

Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення розных відаў экскурсій

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць падрыхтоўку і абмеркаванне паведамленняў па наступных пытаннях:

1. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення аглядных шматпланавых экскурсій.
2. Тэматычныя экскурсіі (гістарычныя, архітэктурна-горадабудайныя, мастацтвазнаўчыя, літаратурныя, прыродазнаўчыя і інш.), асаблівасці іх падрыхтоўкі і правядзення.
3. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення вытворчых, загарадных экскурсій.

4. Музейныя экскурсіі, іх сутнасць, спецыфіка, асаблівасці правядзення. Экскурсіі ў музеях-сядзібах і музеях-запаведніках.

5. Камбініраваныя экскурсіі.

Семінарскія заняткі 9

Дыферэнцыраваны падыход да экскурсійнага абслугоўвання

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць падрыхтоўку і абмеркаванне паведамленняў па наступных пытаннях і выкананне творчага задання:

1. Паняцце экскурсійнага абслугоўвання. Экскурсія як паслуга.
2. Сутнасць дыферэнцыраванага падыходу да экскурсійнага абслугоўвання.
3. Дыферэнцыяцыя экскурсантаў. Віды фарміравання экскурсійных груп.
4. Спецыфіка падрыхтоўкі, арганізацыі і правядзення экскурсій для дзяцей, моладзі, дарослых.
5. Асаблівасці падрыхтоўкі, арганізацыі і правядзення экскурсій для замежных турыстаў. Арганізацыя індывідуальнага экскурсійнага абслугоўвання.
6. Вывучэнне попыту ў галіне экскурсійнага абслугоўвання.
7. Творчае заданне: распрацаваць пуцяводнік па Мінску для розных катэгорый экскурсантаў (дзеці, моладзь, сем'і, спецыялісты ў пэўнай галіне, людзі сталага ўзросту і інш.).

Семінарскія заняткі 10

Спецыфіка арганізацыі і планавання экскурсійнай работы ў музеі

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць падрыхтоўку і абмеркаванне паведамленняў па наступных пытаннях:

1. Экскурсія як асноўная форма культурна-адукацыйнай дзейнасці музея.
2. Віды і формы музейных экскурсій.
3. Арганізацыя экскурсійнай работы ў музеі.
4. Узаемадзеянне музея і турыстычных фірм.
5. Уключэнне музеяў Беларусі ў турыстычныя маршруты. Прапановы студэнтаў.

4 РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ

4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа разлічана на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Форма выканання работы – складанне тэхналагічнай карты экскурсіі на адну з прапанаваных тэм.

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай. Кантроль за выкананнем СРС адбываецца ў адпаведнасці з дадатковым раскладам.

1. Плошча Незалежнасці.
2. Кастрычніцкая плошча і Аляксандраўскі сквер.
3. Вузы г.Мінска.
4. БДУ культуры і мастацтваў.
5. Паркі і сады г.Мінска.
6. Гісторыя пр-та Незалежнасці.
7. Траецкае прадмесце.
8. Мінск спартыўны.
9. Мінск навуковы.
10. Мінск тэатральны.
11. Іншая тэма па выбары студэнтаў.

4.2 Пытанні для экзамена

1. Асноўныя этапы развіцця экскурсійнай справы ў Беларусі і Расіі.
2. Вядомыя экскурсіяністы пачатку ХХ ст. і іх уклад у развіццё экскурсійнай тэорыі і практыкі.
3. Экскурсія і яе сутнасць. Асноўныя функцыі, прыкметы і асаблівасці экскурсіі.
4. Класіфікацыя экскурсій. Прынцыпы класіфікацыі.
5. Класіфікацыя экскурсій па зместу. Класіфікацыя экскурсій па форме правядзення.
6. Класіфікацыя экскурсій па месцы правядзення і складу ўдзельнікаў.
7. Асноўныя этапы падрыхтоўкі экскурсіі, іх паслядоўнасць.
8. Тэма, мэты і задачы экскурсіі.
9. Адбор і вывучэнне экскурсійных аб'ектаў. Картка экскурсійнага аб'екта.
10. Патрабаванні да маршрута экскурсіі.
11. Падрыхтоўка тэкста экскурсіі. Кантрольны і індывідуальны тэксты.
12. Камплектаванне «партфеля экскурсавода», яго змест і прызначэнне.

13. Метадычныя прыёмы правядзення экскурсіі. Паказ і расказ на экскурсіі.
14. Метадычныя прыёмы паказу на экскурсіі.
15. Метадычныя прыёмы расказу на экскурсіі.
16. «Асаблівыя» метадычныя прыёмы правядзення экскурсіі.
17. Тэхніка правядзення экскурсіі.
18. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення аглядных шматпланавых экскурсій.
19. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення тэматычных экскурсій.
20. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення літаратурных экскурсій.
21. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення экскурсій на рэлігійную тэматыку.
22. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення вытворчых экскурсій.
23. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення музейнай экскурсіі.
24. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення архітэктурных экскурсій.
25. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення прыродазнаўчых экскурсій.
26. Арганізацыя і змест работы экскурсавода. Падрыхтоўка экскурсаводаў.
27. Прафесійнае майстэрства экскурсавода. Мова экскурсавода (культура і тэхніка маўлення).
28. Удасканаленне прафесійнага майстэрства экскурсавода.
29. Невербальныя сродкі камунікацыі ў экскурсіі.
30. Экскурсійная аўдыторыя. Дыферэнцыяцыя экскурсантаў.
31. Паняцце экскурсійнага абслугоўвання. Экскурсія як паслуга.
32. Спецыфіка падрыхтоўкі і правядзення экскурсій для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў.
33. Спецыфіка падрыхтоўкі і правядзення экскурсій для падлеткаў.
34. Спецыфіка падрыхтоўкі і правядзення экскурсій для моладзі.
35. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення экскурсій для дарослых.
36. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення экскурсій для сямейных наведвальнікаў.
37. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення экскурсій для замежных турыстаў.
38. Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення экскурсій для рознаўзроставых і зборных груп.
39. Спецыфіка арганізацыі і планавання экскурсійнай работы ў музеі.
40. Інавацыйныя формы экскурсій.
41. Экскурсійная работа як адна з асноўных форм арганізацыі культурна-пазнавальнага турызма. Арганізацыя экскурсійнай работы ў турыстычна-экскурсійных прадпрыемствах.

- 42.Музейны туризм як складнік культурна-пазнавальнага туризма.
- 43.Распрацоўка тэхналагічнай карты экскурсіі. Практичнае заданне.

5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

5.1 Тэматычны план

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		
	Усяго	Лекцыі	Семінарскія заняткі
Уводзіны	2	2	
Раздзел I Асновы экскурсійнай работы			
Тэма 1 Асноўныя этапы развіцця экскурсійнай дзейнасці	2	2	
Тэма 2 Экскурсія і яе сутнасць	4	2	2
Тэма 3 Класіфікацыя экскурсій	6	4	2
Тэма 4 Тэхналогія падрыхтоўкі экскурсіі	6	4	2
Тэма 5 Методыка правядзення экскурсіі	10	6	4
Тэма 6 Тэхніка правядзення экскурсіі	8	4	4
Тэма 7 Асаблівасці падрыхтоўкі і правядзення розных відаў экскурсій	6	4	2
Раздзел II Асноўныя кірункі ўдасканалення экскурсійнай дзейнасці			
Тэма 8 Прафесійныя і асабістыя якасці экскурсавода	2	2	
Тэма 9 Арганізацыя і змест работы экскурсавода	2	2	
Тэма 10 Дыферэнцыраваны падыход да экскурсійнага абслугоўвання	6	4	2
Тэма 11 Спецыфіка арганізацыі і планавання экскурсійнай работы ў музеі	4	2	2
Тэма 12 Экскурсійная работа ў турызме	2	2	
Разам	60	40	20

5.2 Асноўная літаратура

1. Худницкая, Е.В. Экскурсоведение : учебное пособие / Е.В. Худницкая. – Минск : РИВШ, 2021. – 346 с.
2. Чирский, Н.А. Экскурсоведение. Основы экскурсионной деятельности / Н.А. Чирский. – 3-е изд. – Минск : РИВШ, 2019. – 283 с.

5.3 Дадатковая літаратура

3. Гецевич, Н.А. Основы экскурсоведения : учеб. пособие для географических специальностей высших учебных заведений / Н.А. Гецевич. – Минск : Университетское, 1988. – 159 с.
4. Дворниченко, В.В. Организация экскурсионной деятельности : учеб.-практ. пособие для системы высш. и доп. образования / В.В. Дворниченко, Н.В. Савина. – М. : МЭСИ, 2000. – 170 с.
5. Емельянов, Б.В. Экскурсоведение : учебник / Б.В. Емельянов. – М. : Сов. спорт, 2004. – 215 с.
6. Закон Республики Беларусь «О туризме»: [От 11 ноября 2021 г. № 129-З: Принят Палатой представителей 4 октября 2021 г.: Одобр. Советом Респ. 28 октября 2021 г.] // Национальный правовой интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=H12100129&p1=1&p5=0>. – Дата доступа : 10.05.2023.
7. Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры, 20 ліпен. 2016 г., № 413-З // Нацыянальныя правы інтэрнэт-партал Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс]. – Мінск, 2003 – 2017 . – Рэжым доступу : <http://www.pravo.by/document/?guid=12551&p0=Hk1600413&p1=1>. – Дата доступу : 04.09.2017.
8. Савина, Н.В. Экскурсоведение : учеб.-практ. пособие / Н.В. Савина. – Минск : БГЭУ, 2007. – 246 с.
9. Сборник методических рекомендаций / Мин-во спорта и туризма Республики Беларусь, Департамент по туризму Мин-ва спорта и туризма Республики Беларусь, Нац. агентство по туризму. – Минск, 2007. – 307 с.
10. Столяров, Б. А. Основы экскурсионного дела : учеб. пособие для студентов пед. вузов / Б.А.Столяров, Н.Д. Соколова, Н.А. Алексеева. – СПб.: Гос. рус. музей , 2001. – 144 с.
11. Цецохо, С.П. Экскурсоведение / С.П. Цецохо, В.К. Нестерович, Л.В. Скакун. – Минск: БГУФК, 2009. – 103 с.